

Veiledning til jernbaneundersøkelsesforskriften

Forskriften retter seg først og fremst til undersøkelsesmyndigheten, dvs. Statens havarikommisjon for transport (havarikommisjonen).

Forskriften må ses i sammenheng med jernbaneundersøkelsesloven av 3. juni 2005, da bestemmelser som er inntatt i loven stort sett ikke er gjentatt i forskriften. Dette gjelder bl.a. definisjoner av jernbaneulykke, alvorlig jernbanehendelse og jernbanehendelse, tiltak for å fremskaffe opplysninger, bruk av data fra systemer som registrerer lyd og bilde, forbud mot å fjerne vrakrester, gjenopprettelse av trafikken, informasjon til tilsynsmyndigheten, forklaringsplikt for undersøkelsesmyndigheten mv., bevisopptak, forbud mot bruk av opplysninger som bevis i straffesak, forbud mot sanksjoner fra arbeidsgiver og taushetspliktreglene. Det er derfor viktig å ta utgangspunkt i loven for å finne fram til hvilke bestemmelser som gjelder på området. Havarikommisjonen vil i henhold til forvaltningsloven ha en veiledningsplikt bl.a. overfor berørte og vitner, og skal opplyse om de rettigheter de har i forbindelse med saken.

Forskriften er i stor grad en supplerings til loven. Nedenfor gjennomgås enkelte av bestemmelsene i forskriften.

Til § 1 Virkeområde

Paragrafen avgrensner forskriftens virkeområde til jernbaneulykke og alvorlige jernbanehendelse for virksomhet som er regulert med hjemmel i jernbaneloven, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane.

Kabelbaner unntas fra jernbaneundersøkelsesloven, og følgelig undersøkelsesregimet.

Til § 3 Definisjoner

I henhold til jernbanesikkerhetsdirektivet er det inntatt definisjon av "undersøkelse" og "årsaker". Utover dette er det ikke ansett hensiktsmessig å ta inn definisjoner som følger av jernbaneundersøkelsesloven eller sikkerhetsdirektivet. Når det gjelder jernbanesikkerhetsdirektivets definisjoner av "jernbaneulykker, alvorlige jernbanehendelser og hendelser" retter disse seg i første rekke til myndighetene, og er derfor ikke tatt inn i definisjonsbestemmelsen, jf. imidlertid § 4.

Til § 4 Begrepet jernbaneulykke og alvorlig jernbanehendelse

Definisjonene av jernbaneulykke og alvorlig jernbaneulykke i jernbanesikkerhetsdirektivet anses å kunne ha betydning i forbindelse med havarikommisjonens innrapportering til ERA. Bestemmelsen henviser derfor til definisjonene som følger av jernbanesikkerhetsdirektivet (direktiv 2004/49/EF), og gjengis ikke i teksten. Den engelske versjonen av direktivet finnes på: <http://verden.abcsok.no/index.html?q=2004/49/EC&cs=latin1>

Til § 5 Undersøkellesmyndighetens oppgave og formål

Havarikommisjonens oppgaver og uavhengighet fremgår av jernbaneundersøkelsesloven § 3 og ved den måten havarikommisjonen er organisert på. Dessuten er de som jobber for kommisjonen underlagt forvaltningslovens regler om bl.a. habilitet, jf. forskriften § 22. Dette skal sikre at kommisjonens personell inklusive eventuelt innleide personer, har nødvendig uavhengighet i de undersøkelsene de skal foreta.

Havarikommisjonens oppgave er avgrenset til å undersøke jernbaneulykker og alvorlige jernbanehendelser, dvs. at øvrige hendelser ikke hører inn under kommisjonens ansvarsområde. Departementet kan etter samråd med havarikommisjonen, likevel gi kommisjonen spesielle oppgaver som har en jernbanesikkerhetsmessig målsetting, jf. forskriften § 23.

Formålet med undersøkelsene fremgår av jernbaneundersøkelsesloven § 1 og 3 og er å forebygge framtidige jernbaneulykker og forbedre jernbanesikkerheten. Det er presisert i loven at undersøkelsene ikke har som formål å fordele skyld og ansvar.

En eventuell strafferettslig etterforskning hører inn under politi og påtalemyndighet. Havarikommisjonens undersøkelse skal være uavhengig av en slik undersøkelse eller etterforskning.

Til § 6 Undersøkelsesplikt og undersøkelsens omfang

Når undersøkelse skal foretas, er regulert i jernbaneundersøkelsesloven § 10. Det vises også til forskriften § 5 hvor det fremgår at det er ulykker og alvorlige hendelser som skal undersøkes. Omfanget av undersøkelsen må imidlertid tilpasses den enkelte ulykke eller hendelse. I visse tilfelle vil en forundersøkelse avdekke hvorvidt det skal gjennomføres en undersøkelse. Formen på forundersøkelsen avgjør kommisjonen selv. Det vises også til Ot.prp. nr. 50 (2004-2005) pkt. 8.2.3.4 til

jernbaneundersøkelsesloven hvor dette er nærmere omtalt. Proposisjonen finnes på: <http://odin.dep.no/sd/norsk/dok/regpubl/otprp/>

Til § 7 Varsling av jernbaneulykke og alvorlig jernbanehendelse til undersøkelsesmyndigheten

Varsling av jernbaneulykker og alvorlige jernbanehendelser til havarikommisjonen fremgår av jernbaneundersøkelsesloven og varslings- og rapporteringsforskriften. Bestemmelsen angir at det er havarikommisjonen som skal varsle Statens jernbanetilsyn.

Til § 8 Igangsetting av undersøkelser

Det følger av jernbanesikkerhetsdirektivet at undersøkelser ikke skal starte senere enn en uke etter at varsel er mottatt. Bestemmelsen må ses i sammenheng med § 7. Som nevnt vil en "forundersøkelse" avdekke behovet for å igangsette en videre undersøkelse av saken.

Til § 9 Rettigheter for dem saken angår

Bestemmelsen tar utgangspunkt i § 16 i jernbaneundersøkelsesloven og det overlates til havarikommisjonen hvordan underretning om undersøkelse etter paragrafen skal gjennomføres. Samtidig er det presisert at berørte skal gjøres kjent med at de kan be om å få utkast til rapport til uttalelse i henhold til jernbaneundersøkelsesloven § 20. I tillegg vil det som tidligere være opp til havarikommisjonen i henhold til god forvaltningsskikk å forelegge utkastet til rapport for å få kvalitetssikret opplysninger mv. som er inntatt i utkastet fra de berørte dette gjelder, uavhengig av om de har anmodet om det.

Til § 10 Varsling til tilsynsmyndigheten

Det fremgår her at havarikommisjonen skal varsle Statens jernbanetilsyn når den igangsetter undersøkelser. Departementet anser at det er tilstrekkelig at tilsynet blir varslet når havarikommisjonen på grunnlag av en forundersøkelse, beslutter å foreta en nærmere undersøkelse av ulykken eller den alvorlige hendelsen.

For øvrig skal havarikommisjonen etter jernbaneundersøkelsesloven § 18 fortløpende holde tilsynsmyndigheten underrettet om forhold som avdekkes i løpet av undersøkelsen og sine egne foreløpige vurderinger av disse, i den utstrekning dette anses nødvendig av hensyn til jernbanesikkerheten.

Det vises for øvrig til forskriften § 7 der det fremgår at kommisjonen også skal varsle tilsynet om selve ulykken eller den alvorlige hendelsen.

Til § 11 Underretning til Det europeiske jernbanebyrået (ERA)

Bestemmelsen følger av jernbanesikkerhetsdirektivet. Departementet forutsetter at havarikommisjonen avklarer med ERA om hvordan underretning skal foregå i praksis.

Kapittel IV Rapporter

Dette kapitlet gir nærmere bestemmelser om innholdet og behandling av havarikommisjonens rapporter, og det vises i den sammenheng til jernbaneundersøkelsesloven §§ 19-21. Når det gjelder strukturen på rapporten skal den i størst mulig grad følge opplegget i vedlegget til forskriften. Havarikommisjonen må imidlertid kunne foreta nødvendige tilpasninger ut fra ulykken eller den alvorlige hendelsens art, da opplegget i vedlegget ikke nødvendigvis er tilpasset enhver form for ulykke eller hendelse.

Oppfølgingen av rapporten vil som i dag bli distribuert gjennom Samferdselsdepartementet som sender den videre for oppfølging til Statens jernbanetilsyn. I den grad tilrådingen er rettet til andre myndigheter eller organer, vil departementet eventuelt kunne be tilsynet om å koordinere tilbakemeldingene om oppfølging av disse. På bakgrunn av tilbakemeldingene skal havarikommisjonen utarbeide en årlig rapport innen 30. september med en redegjørelse for de undersøkelser som den har gjort året før, samt sikkerhetstilrådingen som er gitt og opplysninger om hvordan disse er fulgt opp. Det er i den sammenheng en oppsummering havarikommisjonen skal gjøre, og ikke en vurdering av hvorvidt oppfølgingen er tilfredsstillende. Havarikommisjonens arbeid anses avsluttet når endelig rapport er avgitt. Det er departementets ansvar å påse at de nødvendige tiltak treffes for at det tas behørig hensyn til sikkerhetstilrådingene.

Uavhengig av dette har de enkelte jernbanevirksomheter et selvstendig ansvar for å igangsette tiltak for å ivareta sikkerheten ved driften.

Både de enkelte rapporter og den årlige rapporten skal sendes ERA i kopi når de blir offentliggjort.

Kapittel V Administrative bestemmelser

Bestemmelsene om bl.a. samarbeid om undersøkelse i EØS-området følger av jernbanesikkerhetsdirektivet. For øvrig er det lagt opp til at havarikommisjonen slik som i dag kan benytte innleid fagekspertise i forbindelse med sine undersøkelser. Det er videre tatt inn en bestemmelse om at forvaltningslovens bestemmelser gjelder i den utstrekning det ikke er gjort unntak i jernbaneundersøkelsesloven. Det er viktig at havarikommisjonen er oppmerksom på habilitetsreglene i forvaltningsloven. Disse

angir bl.a. at de som utfører arbeid for havarikommisjonen må påse at de ikke har en slik tilknytning til de virksomheter mv. som de undersøker, at det gjør dem inhabile.